

zini tarafından öldürülmüş olması (bk. Bündârî, s. 169) kabul edilebilir. Aksungur'un öldürülmesi üzerine en güçlü dayanağından mahrum kalan Mesud'un, tahtı kardeşi Tuğrul'a bırakarak Bağdat'a gitmesi de bununla yakından ilgilidir.

Aksungur'un Selçuklu tarihindeki rolü, Revâdî hânedanına son verip yerine kendi hânedanını ikame etmiş olmasıdır. Aksungur'un oğlu ve torunları, Merâğa ile diğer bazı şehirleri atabeg unvanı ile uzun süre idare etmişlerdir. Bu sebeple Aksungur hânedanına Merâğa atabegleri adını vermek yerinde olur.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Hamdûn, *Tezkire*, TSMK, Ahmed III, nr. 2948, vr. 173^a, 174^a; *Ahbârü'd-devletî's-Selcûkiyye* (nşr. Muhammed İkbâl), Lahor 1933, s. 102, 103, 196; İbnü'l-Esir, *el-Kâmil*, X, 597, 655, 670, 682, 687; XI, 251, 268, 270, 287, 332, 423; Bündârî, *Zübdetü'n-Nuşra* (nşr. M. Th. Houtsma), Leiden 1889, s. 160, 161, 166, 169; a.e. (trc. Kivameddin Burslan), İstanbul 1943, s. 150, 151, 154, 155, 158; Ahmed Kesrevî, *Şehriyârân-ı Gumnâm*, Tahran 1308 hş., s. 115-119; A. Zeki Velidî Togan, "Aksungur", *İA*, I, 275-276.

FARUK SÜMER

AKSUNGUR el-PORSUKİ

Ebû Saîd Seyfüddîn Kasîmüddevele
Aksungur el-Porsukî
(ö. 520/1126)

Selçuklu Hükümdarı Muhammed Tapar
ve oğlu Sultan Mahmud'un
meşhur emîri.

Sultan Tuğrul Bey'in emirlerinden Porsuk'un memlûk*ü olduğu için efendisine nisbetle el-Porsukî diye anılan Aksungur, 1105 yılında Büyük Selçuklu Sultanı Muhammed Tapar tarafından Irak şahne*liğine tayin edildi. Emîr Mevdûd'un Bâtınîler tarafından öldürülmesi üzerine (1113), onun yerine Musul valiliğine getirildi ve Haçlılar'la cihada memur edildi. İki aydan fazla bir süre Urfa'yı kuşattıysa da bir sonuç alamadı. Aksungur 1115 yılında, daha önce cihad harekâtına katılması istendiği halde katılmayan İlgazi'yi cezalandırmak maksadıyla sefere çıktı, fakat Dârâ yakınlarında İlgazi'nin âni baskınına uğrayarak mağlûp oldu. Bu mağlûbiyet üzerine Sultan Muhammed Tapar tarafından Musul valiliğinden azledilen Aksungur, İktâ*ı olan Rahbe'ye çekildi ve Muhammed Tapar'ın ölümüne kadar orada sakin bir hayat sürdürdü.

Muhammed Tapar'ın oğlu Mahmud, Irak Selçukluları tahtına çıkınca onu tek-

rar Bağdat şahneliğine tayin etti. Sultan Mahmud ile kardeşi Mesud arasındaki taht mücadeleleri sırasında bu görevden alınan Aksungur, 1121 yılında ikinci defa Musul valiliğine getirildi. Hil-Emîri Dübeys b. Sadaka'nın Bağdat'a hücumundan çekinen Halife Müsterşid, Sultan Mahmud'dan yardım isteyince sultan onu Musul valiliğiyle birlikte Irak şahneliğine tayin etti. Fakat Aksungur, taktik hatası yüzünden Dübeys b. Sadaka'ya mağlûp oldu (1122). Irak ve Suriye'de geniş bir alanda hâkimiyet kurmak isteyen Dübeys, Haçlılar'la iş birliği yapıp Kral Baudouin ile birlikte Halep'i muhasara etti. Ancak Aksungur şehrin Haçlılar'ın eline geçmesine mâni oldu ve Halep'i zaptetti (1125). Daha sonra Kefer-tab'ı da ele geçiren Aksungur, Azâz muhasarasında ağır bir bozguna uğrayarak Musul'a döndü ve Câmi-i Atîk'te cuma namazında iken Bâtınîler tarafından öldürüldü. Halep'e hâkim olduktan sonra halka çok iyi davranan, gümrük vergilerini kaldırıp zulüm ve kötülöklere son veren Aksungur hayır sever ve din-dar bir emîr idi.

BİBLİYOGRAFYA :

İbnü'l-Kalânîsi, *Târîhu Dimaşk* (nşr. Süheyl Zekkâr), Dimaşk 1403/1983, s. 314-316, 330, 335, 337, 338, 340, 344; İbnü'l-Esir, *el-Kâmil*, X, 442, 444, 501-503, 604-610, 633-636, ayrıca bk. İndeks; İbn Hallikân, *Vefeyât*, I, 242-243; Ebü'l-Ferec [İbnü'l-İbrî], *Târîhu Muhtaşari'd-düvel* (nşr. A. Sâlihânî), Beyrut 1890 (Ofset); Zehbi, *A'lâmü'n-nübelâ*, XIX, 510-512; İbn Kesir, *el-Bidâye*, XII, 178, 188, 190-191, 194-195; Ali Sevim, *Biyografilerle Selçuklular Tarihi* (İbnü'l-Adîm, *Buğyetü't-taleb fî târihi Haleb*, Selçuklularla İlgili Kısımlardan Seçmeler), Ankara 1982, s. 126-134; M. Altay Köymen, *Büyük Selçuklu İmparatorluğu Tarihi*, Ankara 1984, II, 29-33, 54-59, 65-67, 130-133; B. Lewis, "Three biographies from Kamal al-Din", 60. *Doğum Yılı Münasebetiyle Fuad Köprülü Armağanı*, İstanbul 1953, s. 325-344; C. E. Bosworth, "The Political and Dynastic History of the Iranian World", *CHIr*, V, 116, 121-122; Reşid el-Cemîlî, "Velâyetü Cüyüşbek 'ale'l-Mevşıl", *Adâbü'r-râfidîn*, V, Musul 1974, s. 251-262; "Aksungur", *İA*, I, 276-277; Cl. Cahen, "Ağ Sunçur al-Bursukî", *EI*² (İng.), I, 314.

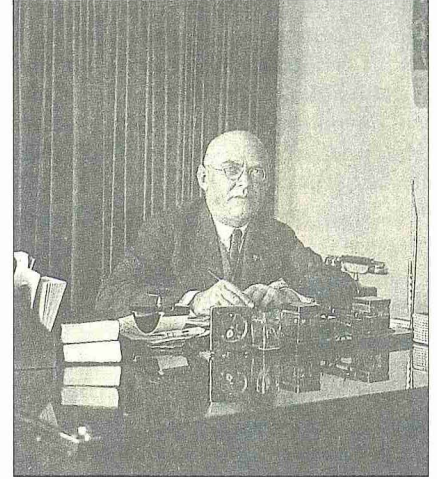
ÇOŞKUN ALPTEKİN

AKSÜT, Ali Kemâlî

(1884-1963)

İdareci,
tarih ve millî terbiye konularındaki
eserleri ile tanınan yazar.

Yanya'da doğdu. Babası şehrin tanınmış ailelerinden Babanur lakabı ile tanınan İbrâhim Ağa, annesi ise Nebile Hanım'dır. Yanya İdâdisi'ni bitirdikten

Ali Kemâlî Aksüt'ün Erzincan valiliği sırasındaki bir fotoğrafı

sonra (1903) İstanbul'a gidip Mekteb-i Mülkiyye'den mezun oldu (1908). Yanya vilâyeti maiyet memurluğuna tayin edildi ve orada kaymakamlık stajını tamamladı. Aynı zamanda idâdîde tarih ve coğrafya muallimliği de yaptı. Bir müddet İttihat ve Terakki Mektebi'nin müdürlüğünde bulunduktan sonra kaymakamlığa başladı. Filat (1910), Mecidiye (1912), Mucur (1913), Haymana (1916), Kalecik (1918) kaymakamlıklarından sonra Ankara Vilâyeti Umûr-ı Hukûkiyye müdürlüğüne tayin edildi. Millî Mücadele'ye katıldı. 1921 Haziranında Dahiliye Vekâleti müfettişliği getirildi. 1928 yılına kadar bu görevde kalan Ali Kemâlî, daha sonra sırasıyla Ordu (1929), Erzincan (1930), Doğubayazıt (1932) ve Bilecik'te (1933) valilik yaptı. 1934'te emekli olduktan sonra Deniz Yolları, Denizbank, Limanlar genel müdürlüklerinde çeşitli idarî hizmetlerde çalıştı. 1960 yılında İstanbul Robert Kolej edebiyat öğretmenliğine geçti. Bu görevdeyken 6 Şubat 1963'te vefat etti ve Karacaahmet Mezarlığı'na defnedildi.

Ulviye Aksüt ile evli olan Ali Kemâlî Bey'in beş çocuğundan biri Türk müziksinin tanınmış sazendelerinden Sadun Aksüt'tür. Çalışkan ve titiz bir idareci olarak tanınan, Fransızca, Rumca ve Arapça bilen Aksüt, idarî görevleri yanında tarihî ve sosyal ilimlere ait pek çok eser telif ve tercüme etmiş, *Vakit* gazetesinde birçok makale yazmıştır. Belli başlı eserleri şunlardır:

Telif eserleri. *Kânûn-ı Medeni'den Her Türk'ün Bilmesi Lâzım Gelen Şeyler*